

بررسی رابطه بین محتوای اطلاعاتی سود و پایداری سود در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

فرزین خوشکار^{۱*}

امین پناهی دودران^۲

سعیدرضا احدیان^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۰/۰۱ تاریخ چاپ: ۱۳۹۹/۱۰/۰۶

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین محتوای اطلاعاتی سود و پایداری سود در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد که پس از حذف محدودیتها ۱۰۶ شرکت به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. دوره زمانی پژوهش حاضر بین سالهای ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۸ می باشد. برای بررسی فرضیات از نرم افزار ایویوز و روش رگرسیون پانلی استفاده شده است. نتایج حاصل از پژوهش نشان می دهد بین پایداری سود و محتوای اطلاعاتی سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود دارد.

کلمات کلیدی

سود - محتوای اطلاعاتی سود - پایداری سود

۱. مدرس گروه حسابداری - مدیریت، مؤسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران. (نویسنده مسئول:

f.khoshkar@hnhk.ac.ir)

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، مؤسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران.

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، مؤسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران

مقدمه

سود گزارش شده، از جمله اطلاعات مالی مهمی است که در هنگام تصمیم گیری از سوی افراد در نظر گرفته می شود. تحلیلگران مالی عموماً سود گزارش شده را به عنوان عامل برجسته‌ای در بررسی‌ها و قضاوت‌های خود مدنظر قرار می‌دهند. همچنین، سرمایه‌گذاران برای تصمیمات سرمایه‌گذاری خود بر اطلاعات مالی مندرج در صورت‌های مالی واحدهای اقتصادی، به ویژه سود گزارش شده اتکا می‌کنند. آنها معتقدند سود ثابت در مقایسه با سود دارای نوسان، پرداخت سود تقسیمی بالاتری را تضمین می‌کند. از آنجا که نوسانهای سود به عنوان معیار مهم ریسک کلی شرکت قلمداد می‌شود، لذا شرکت‌های دارای سود هموارتر از ریسک کمتری برخوردارند. (توکر و زاروین^۱، ۲۰۰۶)

بنابراین، شرکتهایی که دارای سود همواری هستند، بیشتر مورد علاقه سرمایه‌گذاران بوده، از نظر آنها محل مناسب‌تری برای سرمایه‌گذاری محسوب می‌شوند. از طرف دیگر، مدیران ممکن است سود حسابداری را دستکاری کنند تا بیشترین منافع را به دست آورند. انگیزه اصلی آنها افزایش پاداش فعلی خود از طریق افزایش سود حسابداری است (مشکی و نوردیده، ۱۳۹۱).

پایداری سود از جمله ویژگی‌های کیفی سود حسابداری است که مبتنی بر اطلاعات حسابداری می‌باشد. پایداری سود، شاخصی است که به سرمایه‌گذاران در ارزیابی سودهای آتی و جریان‌های نقدی شرکت کمک می‌کند. پایداری سود به معنای تکرارپذیری (استمرار) سود جاری است. هرچه پایداری سود بیشتر باشد، شرکت توان بیشتری در حفظ سودهای جاری دارد و فرض می‌شود کیفیت سود شرکت بیشتر است. سودهای پایدار، قسمتی از سودهای موجود است که ماندگارند و ماندگاری آنها ادامه می‌یابد. تغییرات در اجزای فعلی سودها که به سودهای آتی منتقل می‌شود، نشان دهنده ماندگاری سود و در نتیجه کیفیت سود است (بزرگ‌اصل و صالح زاده، ۱۳۹۴). هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین پایداری سود و محتوای اطلاعاتی سود در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد.

مبانی نظری پژوهش

پایداری سود

پایداری سود از جمله ویژگی‌های کیفی سود حسابداری است که مبتنی بر اطلاعات حسابداری می‌باشد. پایداری سود، شاخصی است که به سرمایه‌گذاران در ارزیابی سودهای آتی و جریان‌های نقدی شرکت کمک می‌کند (خواجوی و همکاران، ۱۳۸۹). پایداری سود به معنای تکرارپذیری (استمرار) سود جاری است. هرچه پایداری سود بیشتر باشد، شرکت توان بیشتری در حفظ سودهای جاری دارد و فرض می‌شود کیفیت سود شرکت بیشتر است (بزرگ‌اصل و صالح‌زاده، ۱۳۹۴). در دنیای رقابتی عصر حاضر، سازمان‌ها برای رشد و پایداری خود باید به شدت تلاش نموده و از استراتژی مناسب جهت پیشرفت و حفظ بقای خود بهره‌گیری نمایند. محیط پیرامون سازمان‌ها به سرعت در حال تغییر است که از جمله این تغییرات تنوع تقاضا و نیازهای مشتریان است. محدودیت مهم دیگری که سازمان‌ها را در تنگنا قرار داده است، کمیابی و محدودیت منابع و امکانات است. با توجه به این تغییرات در عرصه دنیای کسب و کار و افزایش رقابت و نیز تنوع تقاضا و نیازهای مشتریان، ارائه اطلاعات حسابداری مالی با کیفیت برای سرمایه‌گذاران و سهامداران برای تصمیمات سرمایه‌گذاری و اعتباردهی نیز بسیار بااهمیت است.

¹ Tucker and Zarowin

پایداری سود به معنای استمرار و تکرارپذیری سود جاری است. هر چه پایداری سود بیشتر باشد، یعنی شرکت توان بیشتری برای حفظ سودهای جاری دارد و فرض می‌شود، کیفیت سود شرکت بالاتر است. چنانچه شرکت بتواند سود جاری را در آینده حفظ کند، می‌توان گفت کیفیت سود شرکت بالاست، یعنی سودهایی که پایدار هستند با کیفیت در نظر گرفته می‌شوند.

پایداری سود از جمله ویژگیهای کیفی سود حسابداری به شمار می‌آید که بر اطلاعات حسابداری مبتنی است و سرمایه‌گذاران را در ارزیابی سودهای آتی و جریانهای نقدی شرکت کمک می‌کند. سرمایه‌گذاران در برآورد سودهای آتی و جریانهای نقدی مورد انتظار خود به بخش پایدار سود بیشتر از بخش ناپایدار آن اهمیت می‌دهند.

محتوای اطلاعاتی سود

به اعتقاد و فیز^۱ (۲۰۰۰) محتوای اطلاعاتی سود را میتوان توسط رابطه بین سود و بازدهی سهام نشان داد. محتوای اطلاعاتی در قالب سودمندی سود در توجیه بازدهی سهام قابل دستیابی است. محتوای اطلاعاتی ارقام حسابداری از دیدگاه استاندارد ایران به خصوصیات اطلاعاتی اطلاق میشود که اطلاعات ارائه شده در صورتهای مالی بتواند در تصمیم‌گیری‌ها مفید واقع شود (بزرگمهریان و جمال‌امیدی، ۱۳۹۸). سود حسابداری یکی از اقلام مهم و اصلی صورت‌های مالی است که توجه استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی را به خود جلب میکند. سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان، مدیران، کارکنان شرکت، تحلیلگران، دولت و دیگر استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی از سود به عنوان مبنایی جهت اتخاذ تصمیمات سرمایه‌گذاری، اعطای وام، سیاست پرداخت سود، ارزیابی شرکت‌ها، محاسبه مالیات و سایر تصمیمات مربوط به شرکت استفاده می‌کنند و در واقع سود حسابداری بخشی از اطلاعات مورد استفاده سرمایه‌گذاران در ارزیابی ریسک و بازده است. محتوای اطلاعاتی ارقام حسابداری از دیدگاه استاندارد ایران به خصوصیات اطلاعاتی اطلاق می‌شود که اطلاعات ارائه شده در صورت‌های مالی بتواند در تصمیم‌گیریها مفید واقع شود (بزرگمهریان و جمال‌امیدی، ۱۳۹۸).

وارلفید و همکاران^۲ محتوای اطلاعاتی را ظرفیت توجیه بازدهی سهام تعریف نمودند، درحالیکه احمد و همکاران (۲۰۰۴) محتوای اطلاعاتی را داشتن بار اطلاعاتی پیرامون سود آتی میدانند. به اعتقاد و فیز (۲۰۰۰) محتوای اطلاعاتی سود را میتوان توسط رابطه بین سود و بازدهی سهام نشان داد (محتوای اطلاعاتی در قالب سودمندی سود در توجیه بازدهی سهام قابل دستیابی است). مطابق دیدگاه بیور^۳ (۱۹۸۹) تغییر در قیمت سهام واکنش به تغییرات سود در یک دوره مشخص است. تحقیقات نشان می‌دهند که محتوای اطلاعاتی سود حسابداری در دوره‌های تجاری مختلف، متغیر است. براساس نتایج این تحقیقات ضریب واکنش سود، در طول دوره‌های رونق تجاری بالاتر از دوره‌های رکود بوده است. ضریب واکنش سود، حدود بازده غیرعادی بازار را در واکنش به جزء غیر انتظاری سودهای گزارش شده شرکت اندازه‌گیری می‌کند. ضریب واکنش سود در متون به عنوان شاخصی برای محتوای اطلاعاتی سود حسابداری استفاده شده است، زیرا بازدهی سود به بازده را اندازه‌گیری می‌کند. از آنجاییکه اطلاعات حسابداری، وضعیت و عملیات شرکت را در محیط تجاری خاصی منعکس میکند، می‌توان انتظار داشت که در طول چرخه‌های تجاری، محتوای

¹ Vafeas

² Warfield at el

³ Beaver

اطلاعاتی ارقام حسابداری تغییر نماید. بانکر و چن^۱ (۲۰۰۶) دریافت که اضافه نمودن یک متغیر برای کنترل تاثیر دوره های رکود تجاری، قدرت توضیح دهندگی الگوهای پیش بینی ورشکستگی را افزایش می دهد. این تحقیقات نشان می دهند که ارقام حسابداری در طول چرخه های تجاری مختلف، معانی متفاوتی را انتقال می دهند و در واقع این ارقام به رکود و رونق تجاری، حساس هستند (سو^۲، ۲۰۱۰).

پایداری سود و محتوای اطلاعاتی سود

پایداری سود به معنای استمرار و تکرارپذیری سود جاری است. هر چه پایداری سود بیشتر باشد، یعنی شرکت توان بیشتری برای حفظ سودهای جاری دارد و فرض می شود، کیفیت سود شرکت بالاتر است. چنانچه شرکت بتواند سود جاری را در آینده حفظ کند، می توان گفت کیفیت سود شرکت بالاست، یعنی سودهایی که پایدار هستند با کیفیت در نظر گرفته می شوند.

پایداری سود از جمله ویژگیهای کیفی سود حسابداری به شمار می آید که بر اطلاعات حسابداری مبتنی است و سرمایه گذاران را در ارزیابی سودهای آتی و جریانهای نقدی شرکت کمک می کند. سرمایه گذاران در برآورد سودهای آتی و جریانهای نقدی مورد انتظار خود به بخش پایدار سود بیشتر از بخش ناپایدار آن اهمیت می دهند. در محاسبه پایداری سود، تاکید اصلی بر اصطلاحات جاری و عملیاتی است؛ بنابراین در این مفهوم، سود، تنها ارزش یا رویدادهایی لحاظ می شود که در کنترل مدیریت و منتج از تصمیمات دوره جاری است؛ اما لازم است به گونه ای تعدیل شود تا استفاده از عواملی را که در دوره قبل تحصیل شده اما در دوره جاری مورد استفاده قرار گرفته است را نیز دربرگیرد. جنبه دیگر پایداری سود این است که تغییرات مربوط، تنها از فعالیت اصلی شرکت ناشی و بدین ترتیب مقایسه آن با عملیات سایر شرکتها امکان پذیر و کارایی مدیریت بهتر آشکار می شود. سودهای با پایداری اهمیت زیادی دارند و با دوام تلقی می شوند، به عبارت دیگر، این سودها زودگذر و موقتی نبوده و حالتی پایدار دارند. هر چه پایداری سود بیشتر باشد، شرکت توان بیشتری برای سودهای جاری دارد و فرض می شود کیفیت سود بالاتر است. برای ارایه نمونه هایی از سودهای با کیفیت پایین می توان به کم منظور کردن ذخیره برای حسابهای مشکوک الوصول یا برای موجودی های ناباب و شناسایی درآمدهای مربوط به سالهای آتی در سال جاری اشاره کرد. هر چه پایداری سود بیشتر باشد، شرکت توان بیشتری برای سودهای جاری دارد و فرض می شود کیفیت سود بالاتر است. برای ارایه نمونه هایی از سودهای با کیفیت پایین می توان به کم منظور کردن ذخیره برای حسابهای مشکوک الوصول یا برای موجودی های ناباب و شناسایی درآمدهای مربوط به سالهای آتی در سال جاری اشاره کرد. وارلفید و همکاران محتوای اطلاعاتی را ظرفیت توجیه بازدهی سهام تعریف نمودند، درحالیکه احمد و همکاران^۳ (۲۰۰۴) محتوای اطلاعاتی را داشتن بار اطلاعاتی پیرامون سود آتی میدانند. به اعتقاد و فیز^۴ (۲۰۰۰) محتوای اطلاعاتی سود را میتوان توسط رابطه بین سود و بازدهی سهام نشان داد (محتوای اطلاعاتی در قالب سودمندی سود در توجیه بازدهی سهام قابل دستیابی است). مطابق دیدگاه بیور^۵ (۱۹۸۹) تغییر در قیمت سهام واکنش به تغییرات سود در یک دوره مشخص است. تحقیقات نشان می دهند که محتوای اطلاعاتی سود حسابداری در دوره های تجاری مختلف، متغیر است. براساس نتایج این تحقیقات ضریب واکنش سود، در طول

¹ Banker and Chen

² Xu

³ Ahmed

⁴ Vafeas

⁵ Beaver

دوره های رونق تجاری بالاتر از دوره های رکود بوده است. (جیامبالو و همکاران^۱، ۲۰۰۲). ضریب واکنش سود، حدود بازده غیرعادی بازار را در واکنش به جزء غیر انتظاری سودهای گزارش شده شرکت اندازه گیری می کند. ضریب واکنش سود در متون به عنوان شاخصی برای محتوای اطلاعاتی سود حسابداری استفاده شده است، زیرا بازنمایی سود به بازده را اندازه گیری می کند.

پیشینه پژوهش

پیشینه داخلی

قوسی (۱۳۹۸) در تحقیقی تأثیر مدیریت سود واقعی بر محتوای اطلاعاتی سود با تأکید بر عدم تقارن اطلاعاتی در شرکتهای پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران بررسی کردند. در این راستا از ۳۰۱ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار برای دور مالی ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۳ استفاده شد، شرکتهای مورد بررسی متعلق به فعال بورس میباشد. در این مطالعه برای اندازه گیری مدیریت واقعی سود بر اساس تحقیقات روی چوداری (۲۰۰۶) از سه مدل: برآورد سطح عادی هزینه های اختیاری (با تمرکز بر هزینه های اداری، عمومی و فروش)، مدل برآورد سطح عادی هزینه های تولید و مدل برآورد سطح عادی جریانهای نقدی عملیاتی استفاده شده است. برای آزمون فرضیات تحقیق از مدل رگرسیون چند متغیره استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان داد محتوای اطلاعاتی سود بر مدیریت سود واقعی در کل تأثیر منفی و معنی دار دارد، یعنی با افزایش مدیریت سود واقعی، محتوای اطلاعاتی سود کاهش میابد. همچنین عدم تقارن اطلاعاتی بر محتوای اطلاعاتی سود تأثیر معنی داری دارد ولی مدیریت سود واقعی با عدم تقارن اطلاعاتی بر محتوای اطلاعاتی سود تأثیری ندارد.

مشایخی و حسین پور (۱۳۹۵) رابطه بین مدیریت سود واقعی و مدیریت سود تعهدی در شرکتهای مشکوک به تقلب بورس اوراق بهادار تهران را بررسی کردند. به منظور تجزیه و تحلیل این ارتباط از روش تحلیل پانلی استفاده شد. در جهت تجزیه و تحلیل مذکور از اطلاعات ۱۰۷ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار که مشکوک به تقلب می باشند، در دوره زمانی ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۲ استفاده شد. یافته ها حاکی از این است که مدیریت سود واقعی بر مدیریت سود تعهدی در شرکتهای بزرگ بورسی مشکوک به تقلب، در سطح اطمینان ۹۵ درصد، تأثیر منفی و معنی داری دارد. در نتیجه، پژوهشگران، استانداردهاگذاران و حسابرسان بایستی به هر دو مدیریت سود تعهدی و واقعی در شرکتهای مشکوک به تقلب توجه لازم داشته باشند. همچنین بایستی کیفیت حسابرسی در شرکتهای مشکوک به تقلب بورسی ایرانی تقویت شود.

بزرگ اصل و صالحزاده (۱۳۹۴) در مقاله ای رابطه توانایی مدیریت و پایداری سود با تأکید بر اجزای تعهدی و جریانهای نقدی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را بررسی کردند. بدین منظور اثر توانایی مدیریت بر پایداری سود با استفاده از داده های ۷۵ شرکت طی دوره ۷ ساله از ابتدای سال ۱۳۸۴ تا پایان سال ۱۳۹۰، به کمک رگرسیون خطی چند متغیره ارزیابی شده است. برای اندازه گیری توانایی مدیریت از مدل دمیرجیان و همکاران^۲ (۲۰۱۳) و پایداری سود و اجزای آن از مدل لو (۱۹۸۳) استفاده کردند. نتایج تحقیق مؤید وجود رابطه مثبت بین توانایی

^۱ Jiambalvo at el

^۲ Demerjian at el

مدیریت و پایداری سود و همچنین توانایی مدیریت و پایداری اجزای تعهدی و نقدی سود است، ولی رابطه بین توانایی مدیریت و پایداری بخش تعهدی نسبت به بخش نقدی قوی تر است.

پیشینه خارجی

لی^۱ (۲۰۱۹) در مقاله ای تاثیر مدیریت واقعی سود بر پایداری سود و محتوای اطلاعاتی سود را بررسی کرد. وی مدیریت سود را بر اساس دو معیار مدیریت سود مبتنی بر اساس جریان‌های نقدی و مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی اختیاری بررسی کرد. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که مدیریت سود بر اساس جریان‌های نقدی بر پایداری سود تاثیر منفی دارد. همچنین مدیریت سود بر اساس جریان‌های نقدی بر محتوای اطلاعاتی سود تاثیر معنی داری دارد.

انگ و همکاران^۲ (۲۰۱۸) در مقاله رابطه بین پایداری سود و مدیریت واقعی سود را در شرکت‌های خانوادگی بررسی کردند. در این مقاله مدیریت واقعی سود بین شرکت‌های خانوادگی چینی و شرکت‌های خانوادگی ایالات متحده پس از بحران مالی سال ۲۰۰۸ با یکدیگر مقایسه شد. نتایج نشان داد که در ایالات متحده آمریکا مدیریت سود بیشتری در شرکت‌های خانوادگی نسبت به شرکت‌های غیرخانوادگی وجود دارد؛ و همچنین مدیریت سود در دوره‌ای که پایداری سود وجود داشت بیشتر است؛ و همچنین در شرکت‌های چینی مدیریت سود بیشتری در شرکت‌های خانوادگی نسبت به شرکت‌های غیرخانوادگی وجود دارد؛ و همچنین مدیریت سود در دوره‌ای که پایداری سود وجود نداشت بیشتر است. هوی و همکاران^۳ (۲۰۱۶) در پژوهش خود به بررسی پایداری اجزای تشکیل دهنده سود پرداختند. نتایج پژوهش، حاکی از آن است که سود خاص صنعت پایداری بیشتری در سود دارد که به طور کامل در قیمت سهام منعکس نمی‌شود، همچنین آن‌ها نشان دادند جزء تعهدی سود خاص صنعت پایدارترین جزء سود است در حالی که جزء تعهدی سود خاص شرکت ناپایدارترین است.

کوئیلو و همکاران^۴ (۲۰۱۱) به بررسی ارتباط پایداری سود، ساختار صنعت و سهم بازار پرداختند بیان می‌کنند که صنایع مختلف به طور متفاوتی بر پایداری سودهای غیرعادی تأثیر می‌گذارد. همچنین آن‌ها بیان می‌کنند که سهم بازار بر سود غیرعادی شرکت‌ها اثرگذار نیست. آنها اثر اندازه شرکت را بر سودهای غیرعادی بررسی کردند و نشان دادند که اندازه شرکت بر مجموعه سودهای غیرعادی اثر قابل ملاحظه‌ای ندارد.

دیچاو و همکاران^۵ (۲۰۰۸) در مقاله‌ای پایداری و قیمت گذاری اجزای نقدی سود را مورد بررسی قرار دادند. آنها دریافتند اجزاء پایدارتر سود که در این تحقیق وجوه پرداختی به سهامداران بود رابطه معناداری با قیمت سهام دارد.

فرضیه پژوهش

بین پایداری سود و محتوای اطلاعاتی سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود دارد.

¹ Li

² Eng at el

³ Hui at el

⁴ Coelho at el

⁵ Dechow at el

معرفی و تعریف عملیاتی متغیرها

پایداری سود^۱ (EP)

برای سنجش پایداری سود از یک معادله رگرسیونی تک متغیره استفاده شد که در آن سود دوره جاری تابعی از سود دوره ماقبل تلقی شده است. به عبارتی، در این مدل تداوم سود به عنوان نماینده پایداری سود است. این الگو در سال (۲۰۰۲) توسط دچو و دیچو^۲ طراحی و ارائه شده است.

$$EARN_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 EARN_{i,t-1} + \varepsilon_{i,t}$$

که در آن:

$EARN_{i,t}$: سود دوره جاری قبل از اقلام غیرمترقبه

$EARN_{i,t-1}$: سود دوره پیشین قبل از اقلام غیرمترقبه

این آزمون برای کلیه سال های دوره تحقیق از طریق داده های شرکت های نمونه اجرا می شود و α_1 (ضریب متغیر مستقل) درجه پایداری سود در طول دوره تحقیق است.

محتوای اطلاعاتی سود^۳ (EIC)

شاخص محتوای اطلاعاتی سود در این تحقیق به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده است که در این پژوهش مطابق با چانگ و سو (۲۰۰۹) از ضریب واکنش سود (رابطه بین سود و بازده) به عنوان معیار سنجش محتوای اطلاعاتی سود استفاده می شود (قوسی، ۱۳۹۸).

برای تخمین محتوای اطلاعاتی عایدات حسابداری از مدل رگرسیونی زیر استفاده می شود:

$$Ret_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 EPS/pi_{i,t-1} + \varepsilon_{i,t}$$

که در آن:

EPS : سود هر سهم

$pi_{i,t-1}$: قیمت سهام شرکت

$Ret_{i,t}$: بازده سالانه شرکت

در این پژوهش بازده سهام شرکت از تفاوت قیمت هر سهم شرکت در پایان دوره و قیمت هر سهم در ابتدای دوره به علاوه تعدیلات ناشی از عایدات سهام (شامل سود تقسیمی و سهام جایزه و...) تقسیم بر قیمت هر سهم در ابتدای دوره محاسبه می گردد.

ضریب تعیین مدل (R^2) شاخص محتوای اطلاعاتی سود میباشد.

متغیرهای کنترلی

SIZE: اندازه شرکت بر اساس لگاریتم کل دارایی اندازه گیری می شود.

LEV: اهرم مالی که بر اساس کل بدهی بر دارایی اندازه گیری می شود

MB: برابر است با ارزش بازار بر ارزش دفتری

STD: نوسانات فروش که بر اساس انحراف معیار نسبت فروش به دارایی اندازه گیری می شود.

¹ Earnings Persistence

² Dichow and Dichev

³ Earnings Information Content

جامعه و نمونه آماری

تمامی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بین سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۸، جامعه آماری تحقیق حاضر را تشکیل می‌دهند.

در این پژوهش برای تعیین نمونه آماری از رویه تکنیک غربالگری بهره‌جویی گردیده. برای انتخاب نمونه آماری، شرکت‌هایی که دارای خصوصیت‌های ذیل بودند به مثابه نمونه انتخاب و بقیه حذف شدند:

- ۱- شرکت‌های مورد نظر از ابتدا تا انتهای تحقیق در عضویت بورس اوراق بهادار باشند.
 - ۲- شرکت‌های مورد نظر جزو بانک‌های واسطه‌گری مالی، شرکت‌های هلدینگ و لیزینگ نباشند.
 - ۳- شرکت‌هایی که اطلاعات مربوط به متغیرها وجود نداشت از جامعه حذف می‌گردند (اطلاعات در دسترس باشند).
 - ۴- سهام شرکت‌ها در سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۸ در بورس اوراق بهادار معامله شده باشد.
 - ۵- سال مالی شرکت‌ها منتهی به ۲۹ اسفند باشد
- در نهایت بعد از اعمال شرایط فوق مجموع شرکت‌های نمونه آماری به تعداد ۱۰۶ شرکت می‌باشد

مدل پژوهش

برای آزمون فرضیه پژوهش از مدل رگرسیونی زیر استفاده شده است.

$$EP = \beta_0 + \beta_1 EIC + \beta_2 SIZE + \beta_3 LEV + \beta_4 MB + \beta_5 STD + \varepsilon$$

EP: پایداری سود

EIC: محتوای اطلاعاتی سود

SIZE: اندازه شرکت

LEV: اهرم مالی

MB: ارزش بازار بر ارزش دفتری

STD: نوسانات فروش

تجزیه تحلیل داده‌ها

آمار توصیفی

در جدول ۱ آماره‌های توصیفی مربوط به متغیرهای تحقیق نشان داده شده است. برای مثال متغیر پایداری سود دارای میانگین و انحراف معیار به ترتیب ۰/۳۶ و ۰/۴۴ باشد. همچنین مینیمم و ماکزیمم این متغیر به ترتیب ۰/۹۰- و ۳/۳۷ می‌باشد. این آماره‌ها برای سایر متغیرهای تحقیق در جدول ۴-۱ نشان داده شده است.

جدول ۱- آمار توصیفی متغیرها

متغیر	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی	مینیم	ماکزیمم
EP	۰/۳۶	۰/۴۴	۱/۲۴	۸/۸۶	-۰/۹۰	۳/۳۷
EIC	۰/۹۴	۰/۰۶	-۲/۴۶	۱۰/۴۴	۰/۵۳	۰/۹۹
SIZE	۱۴/۱۱	۱/۴۵	۰/۴۶	۳/۵۷	۱۰/۱۶	۱۸/۵۸
LEV	۰/۶۵	۰/۳۰	۲/۵۴	۱۸/۸۴	۰/۰۶	۳/۰۶
MB	۰/۰۲	۳/۸۹	-۱۷/۱۰	۳۱۷/۱۷	-۷۲/۶۹	۹/۴۸
STD	۹/۶۸	۵۰/۶	۷/۸۴	۶۸/۸۲	-۰/۷۱	۵۱۴/۶۹

آمار استنباطی

مانایی متغیرها

با توجه به اینکه سطح معنی داری بدست آمده برای آزمون های لوین، لین و چو و فیلیس پرون برای همه متغیرها کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ می باشد، می توان نتیجه گرفت که متغیرهای تحقیق در سطح مانا می باشند، بنابر این با توجه به مانا بودن متغیرها در تحلیل رگرسیونی مشکل ایجاد شدن رگرسیون کاذب وجود نخواهد داشت. آزمون مانایی در جدول ۲ آورده شده است.

جدول ۲: آزمون مانایی آزمون لوین، لین و چو

آزمون لوین، لین و چو		متغیر
سطح معنی داری	مقدار آماره	
۰/۰۰۰۰	-۲۰/۵۰۰۰	EP
۰/۰۰۰۰	-۱۸/۶۸۱۵	EIC
۰/۰۰۰۰	-۲۴/۹۷۶۲	REM
۰/۰۰۰۰	-۷/۸۶۷۱۳	APC
۰/۰۰۰۰	-۴۶/۴۵۹۶	AOC
۰/۰۰۰۰	-۱۸/۶۸۱۵	AEM
۰/۰۰۰۰	-۳۸/۸۳۶۶	SIZE
۰/۰۰۰۰	-۱۵/۵۱۹۸	LEV
۰/۰۰۰۰	-۱۵۴/۳۷۰	MB
۰/۰۰۰۰	-۲۵/۸۱۵۲	STD

آزمون نرمال بودن و آزمون همسانی واریانس

از آنجائیکه سطح معنی داری آماره جاک- برا در جدول ۳ برای متغیرهای جزء خطا از سطح معنی داری ۰/۰۵ کمتر است در نتیجه فرض صفر مبنی بر نرمال بودن جزء خطا رد می شود؛ بنابراین در مدل فرضیه صفر مبنی بر نرمال بودن جزء خطا رد می شود.

با توجه به اینکه سطح معناداری این آزمون در جدول ۳ برای مدل های تحقیق کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ می باشد، بنابراین نتیجه می شود که فرض صفر این آزمون تأیید نمی شود به عبارتی مشکل ناهمسانی واریانس در مدل وجود دارد و برای رفع مشکل ناهمسانی از روش حداقل مربعات تعمیم یافته (GLS) استفاده می شود.

جدول ۳: مفروضات کلاسیک رگرسیون

نتیجه آزمون	آزمون جاک- برا		
	سطح معنی داری	مقدار آماره	خطای مدل
غیر نرمال (نرمال مجانبی)	۰/۰۰۰۰	۷۴۴/۸۳۷۵	
آزمون همسانی واریانس: بروش پاگان گادفری			
ناهمسانی واریانس	۰/۰۳۵۴	۲/۴۳	همسانی واریانس مدل

آزمون F لیمر و هاسمن

نتایج حاصل از این آزمون در جدول ۴ نشان داده شده است. چون سطح معنی داری آزمون F لیمر برای مدل تحقیق کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ می باشد روش پانلی برای برآورد مدل تحقیق مناسب می باشد. با توجه به اینکه سطح معنی داری آزمون هاسمن در مدل کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ می باشد، بنابراین فرض صفر مبنی بر مناسب بودن اثرات تصادفی رد می شود و نتیجه می شود که مدل پانلی با اثرات ثابت مناسب می باشد

جدول ۴: آزمون F لیمر و هاسمن

نتیجه آزمون	سطح معنی داری	مقدار آماره	آزمون
رگرسیون پانلی	۰/۰۰۰	۲/۳۴۹۳	آزمون F لیمر
رگرسیون پانلی با اثرات ثابت	۰/۰۰۴۰	۳/۵۳۵۷	آزمون هاسمن

آزمون فرضیات تحقیق

همانطور که گفته شد برای آزمون فرضیه فوق از مدل تحقیق استفاده شد. با برقراری پیش فرض های رگرسیون و انتخاب روش مناسب برآورد، نتایج برآورد مدل در جدول ۵ نشان داده شده است. برای اینکه بتوان به نتایج برآورد مدل اعتماد کرد باید مفروضات رگرسیون بررسی شود. فرض اصلی تحلیل رگرسیون چند متغیره معنی داری کل رگرسیون می باشد. در جدول ۵ آماره F و سطح معنی داری آن مربوط به آزمون قطعیت وجود رابطه خطی (آزمون معنی داری کل رگرسیون) بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته می باشد. با توجه به اینکه سطح معنی داری این آزمون برای مدل کمتر از ۰/۰۵ می باشد می توان گفت که در مدل، رابطه خطی بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته وجود دارد؛ بنابراین نتیجه می شود که کل مدل معنی دار می باشند. یکی دیگر از مفروضاتی که در رگرسیون مد نظر قرار می گیرد، استقلال

خطاها (تفاوت بین مقادیر واقعی و مقادیر پیش بینی شده توسط معادله رگرسیون) از یکدیگر است. در صورتی که فرضیه استقلال خطاها رد شود و خطاها با یکدیگر همبستگی داشته باشند امکان استفاده از رگرسیون وجود ندارد. به منظور بررسی استقلال خطاها از یکدیگر از آزمون دوربین واتسون استفاده می شود. چنانچه آماره دوربین واتسون نزدیک مقدار ۲ (بین ۱/۵ تا ۲/۵) قرار گیرد عدم همبستگی بین خطاها پذیرفته می شود. با توجه به جدول ۵ مقدار آماره دوربین واتسون برای مدل، ۲/۰۵ می باشد که نتیجه می شود در بازه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار می گیرد. با توجه به برقراری مفروضات رگرسیون به بررسی معنی داری ضرایب پرداخته می شود. وضرب تعیین نشان دهنده این است که "چه مقدار از تغییرات متغیر وابسته تحت تاثیر متغیر مستقل مربوطه بوده و مابقی تغییرات متغیر وابسته مربوط به سایر عوامل می باشد. در این مدل یعنی ۸۱ درصد از تغییرات متغیر وابسته تحت تاثیر متغیر مستقل می باشد.

فرضیه: بین پایداری سود و محتوای اطلاعاتی سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود دارد.

برای بررسی فرضیه فوق با استفاده از اطلاعات جدول ۵ می توان گفت: مقدار ضریب محتوای اطلاعاتی سود برابر ۰/۱۱۰ می باشد. با توجه به سطح معنی داری ضریب این متغیر که کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ می باشد، نتیجه می شود که بین پایداری سود و محتوای اطلاعاتی سود رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد؛ بنابراین با توجه به مطالب گفته شده نتیجه می شود که فرضیه فوق یعنی "بین پایداری سود و محتوای اطلاعاتی سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود دارد." با اطمینان ۹۵ درصد تایید می شود

جدول ۵: برآورد مدل

روش				رگرسیون پانلی با اثرات ثابت			
متغیر وابسته				EP			
متغیرهای مستقل		ضریب	آماره t	سطح معنی داری			
محتوای اطلاعاتی سود	EIC	۰/۱۱۰	۲/۷۵۹	۰/۰۰۰			
اندازه شرکت	SIZE	-۰/۱۴۶	-۱۵/۹۰۱	۰/۰۰۰			
اهرم مالی	LEV	-۰/۰۱۵	-۰/۲۲۶	۰/۸۲۰			
ارزش بازار بر ارزش دفتری	MB	-۰/۰۰۱	-۰/۶۰۶	۰/۵۴۴			
نوسانات فروش	STD	-۰/۰۰۲	-۱/۵۷۸	۰/۱۱۵			
مقدار ثابت	C	۲/۵۶۷	۲۰/۵۱۳	۰/۰۰۰			
آماره F		۱۶/۲۹					
سطح معنی داری		۰/۰۰۰					
آماره دوربین واتسون		۲/۰۵					
ضریب تعیین		۰/۸۱					

نتیجه گیری و پیشنهادات

با توجه به سطح معنی داری ضریب این متغیر که بیشتر از سطح خطای ۰/۰۵ می باشد، نتیجه می شود که بین پایداری سود و محتوای اطلاعاتی سود رابطه معناداری وجود دارد؛ بنابراین با توجه به مطالب گفته شده نتیجه می شود که فرضیه فوق یعنی " بین پایداری سود و محتوای اطلاعاتی سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود دارد." تایید می شود. نتایج پژوهش های حاضر با یافته های قوسی (۱۳۹۸) همسو می باشد. با توجه به نتایج و دستاوردهای تحقیق پیشنهاد می شود که سرمایه گذاران در ارزیابی شرکت های پذیرفته شده در بورس، علاوه بر بررسی وضعیت سود دهی و بازده حاصل از سهام شرکت، به روند سودهای گزارش شده در گذشته و پایداری آن نیز توجه نمایند. همچنین به سهامداران پیشنهاد می شود که به محتوای اطلاعاتی سود نیز توجه داشته باشند.

منابع و مأخذ

۱. بزرگ اصل، موسی؛ صالح زاده، بیستون. (۱۳۹۴). رابطه توانایی مدیریت و پایداری سود با تأکید بر اجزای تعهدی و جریان های نقدی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. دانش حسابرسی، شماره ۵۸، صص ۱۷۰-۱۵۳.
۲. بزرگمهریان، حسن و جمال امیدی، اسحاق، ۱۳۹۸، رابطه بین استقلال کمیته حسابرسی و محتوای اطلاعاتی اعلان سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دومین کنفرانس بین المللی راهکارهای نوین پژوهشی در مدیریت، حسابداری و اقتصاد، تهران.
۳. خواجوی، شکرالله و هاشم ولی پور و سهیلا عسکری. (۱۳۸۹). بررسی تأثیر محافظه کاری بر پایداری سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. تحقیقات حسابداری و حسابرسی، شماره ۸، صص ۹۰-۱۰۳.
۴. قوسی، زیبا. (۱۳۹۸). تأثیر مدیریت سود واقعی بر محتوای اطلاعاتی سود با تأکید بر عدم تقارن اطلاعاتی در شرکتهای پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه چشم انداز حسابداری و مدیریت، شماره ۸، صص ۸۵-۱۰۰.
۵. مشایخی، بیتا؛ حسین پور، امیرحسین. (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین مدیریت سود واقعی و مدیریت سود تعهدی در شرکت های مشکوک به تقلب بورس اوراق بهادار تهران. ۳ فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات تجربی حسابداری مالی، شماره ۴۹، صص ۲۹-۵۲.
۶. مشکئی، مهدی، نوردیده، لطیف. (۱۳۹۱). بررسی تأثیر مدیریت سود در پایداری سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. مجله پژوهش های حسابداری مالی، شماره ۱، صص ۱۰۵-۱۱۸.
7. Ahmed, A., Billings, B. and R. Morton (2004). "Extreme accruals, earnings quality, and investor mispricing", Working paper Florida State University, pp.1-50.
8. Banker, R. D. and L. Chen. (2006). "Predicting earnings using a model based on cost variability and cost stickiness". Accounting Review 81(March): 285-307.
9. Beaver, W.H (1989). "Financial Reporting: An Accounting Revolution", Englewood Cliffs, N.J.Prentice Hall.
10. Coelho, A. C., Aguiar, A. B. de, & Lopes, A. B. (2011). Relationship between abnormal earnings persistence, industry structure, and market share in Brazilian public firms. *BAR-Brazilian Administration Review*, 8(1), 48-67.

11. Dechow, P., Richardson, S., and R. Sloan. 2008. The persistence and pricing of the cash component of earnings. *Journal of Accounting Research* 46(3): 537-566.
12. Demerjian, P., B. Lev, M. Lewis, and S. MacVay. (2013). Managerial ability and Earnings quality. *The Accounting Review* 88(2): 463-498.
13. Dichow, P. and Dichev, I. (2002). "The quality of accruals and earnings: the role of accrual estimation errors". *The accounting review* ", 77, 35-59.
14. Eng,L, Fang, H, Tian, X, Yu, R, Zhang, H. (2018). Financial Crisis and Real Earnings Management in Family Firms: A Comparison between China and the United States. *Journal of International Financial Markets*, 75(4): 1-53.
15. Hui, K., Nelson, K., & Yeung, P. (2016). On the persistence and pricing of industry-wide and firm-specific earnings, cash flows, and accruals. *Journal of Accounting and Economics*, 61(1), 185-20.
16. Jiambalvo, J., Rajgopal, S. and M.Venkata chalam (2002). "Institutional Ownership and the Extent to which stock prices Reflect Future Earnings", *Contemp Accounting Research*, spring: 117-145.
17. Li, V. (2019). The effect of real earnings management on the persistence and informativeness of earnings. *Accounting Review*, 24(2): 1-45.
18. Tucker, W., Zarowin, P. (2006)." Does Income Smoothing Improve Earnings Informativeness? ", *The Accounting Review* 81(1):251-270
19. Vafeas,N. (2000)"Board structure and the informativeness of earnings" *Journal of Accounting and Public Policy*19:139-160.
20. Warfield, T.; Wild, J. and K. Wild (1995). "Managerial ownership, accounting choice, and informativeness of earnings", *Journal of accounting and economics*, 20:61-91.
21. Xu, W., (2010). "Do management earnings forecasts incorporate information in accruals?". *Journal of Accounting and Economics* 49. 227-24.

Investigating the relationship between earnings information content and earnings stability in companies listed On the Tehran Stock Exchange

Farzin Khoshkar¹
Amin Panahi Dodaran²
Saeed Reza Ahadian³

Date of Receipt: 2020/12/21 Date of Issue: 2020/12/26

Abstract

The purpose of this study is to investigate the relationship between earnings information content and earnings stability in companies listed on the Tehran Stock Exchange. The statistical population of the present study is the companies listed on the Tehran Stock Exchange. After removing the restrictions, 106 companies were selected as a statistical sample. The time Period of the present study is between 1389 to 1398. EViews software and panel regression method were used to test the hypotheses. The results show that there is a significant relationship between earnings stability and earnings information content in companies listed on the Tehran Stock Exchange.

Keywords

Profit- Profit information content- Profit stability

1. Instructor of Accounting Department, Nasser Khosrow Higher Education Institute, Saveh, Iran.
2. Master student of accounting, Nasser Khosrow Higher Education Institute, Saveh, Iran.
3. Master student of accounting, Nasser Khosrow Higher Education Institute, Saveh, Iran

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی